

37(082)

П24

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск LXVII

54

technology"; the criteria of effective creative activity of teachers to use technologies of individual primary school children; revealed a number of scientific and organisational aspects of primary school teachers.

Key words: technology, educational technology, innovative technology, latest technology, the content of education, primary school teachers, the educational process.

УДК 378: 373.3.011.3-051

Кравцова І. А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників на сутність понять "комунікативна компетенція" та "комунікативна компетентність"; з'ясовано механізми взаємодії між ними; удосконалено визначення структури й складових комунікативної компетенції; теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування комунікативної компетенції в майбутнього вчителя початкової школи у вищому навчальному закладі; розглядаються педагогічні умови і прийоми формування комунікативної компетенції студентів педагогічних факультетів. Пропонуються засоби створення комунікативної ситуації у навчальному процесі вищої школи; зазначено умови, які складають основу механізму управління комунікацією; розроблено технологію формування комунікативної компетенції майбутніх учителів-початківців у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, етапами якої є смисловий, теоретичний, практично-діяльнісний і творчий.

Ключові слова: комунікативна компетенція, комунікативна компетентність, комунікативні вміння, мовна особистість, мовленнєва діяльність, професійна готовність, метод проектів, технології інтерактивного навчання.

Сучасна професійна діяльність студента факультету початкової освіти базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, що ознайомлений із сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів, спрямованої на розвиток кожної особистості.

Формування професійного мовлення майбутніх учителів початкових класів, підвищення їхньої мовленнєвої культури – одне з актуальних завдань сучасної вищої школи педагогічного профілю. Мовленнєві вміння і навички відображають рівень сформованості комунікативних дій і є критерієм розвиненого мовлення людини, тобто складають комунікативну компетенцію майбутнього спеціаліста. Відповідно до цього фахова початкова освіта вимагає оновлення й модернізації змісту культуромовної підготовки вчителів початкових класів, формування мовної культурної компетентності в процесі професійного становлення особистості майбутнього спеціаліста, переосмислення самої структури професійної підготовки. Адже педагог-початківець долучається до формування громадянина, сприяє розвитку морально-етичних, естетичних цінностей, допомагає пізнати навколишній світ, формує національно-мовну особистість молодшого школяра.

Завдання факультетів, спеціальностей, що готують як учителя початкових класів, так і фахівців інших напрямів педагогічної освіти – допомогти студентові опанувати основи комунікативної компетенції як однієї зі складових професійної підготовки вчителя, його професійної майстерності.

Отже, сьогодні постає потреба у системному дослідженні теоретичних і практичних питань формування професійних компетентностей майбутніх учителів, що визначається потребою початкової школи у добре підготовлених педагогах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що формування комунікативної компетенції студентів розглядається в педагогічній літературі як одне з основних. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки розроблено достатній теоретичний і практичний матеріал із формування та розвитку комунікативної компетентності майбутнього вчителя.

Теоретичні засади компетентнісного підходу закладені в працях багатьох сучасних учених (В. Байденко, І. Зимня, Л. Карпова, А. Маркова, О. Пометун, В. Сластьонін, Л. Хоружа, А. Хуторський та ін.). Розроблено різні підходи до професійно-педагогічної підготовки студентів (І. Богданова, Л. Міщик, Г. Нагорна, Г. Троцько та ін.). Зокрема, наукові основи фахової підготовки вчителя закладені в працях таких відомих філософів, психологів, педагогів, як О. Абдулліна, А. Алексюк, Г. Балл, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Н. Ничкало, В. Семиченко та ін. Специфіка педагогічної діяльності розкрита в дослідженнях Е. Карпової, Н. Кічук, Н. Кузьміної та ін. Професійно важливі якості майбутніх педагогів досліджували В. Буряк, Л. Кондрашова, З. Курлянд, С. Литвиненко, О. Плахотник, Р. Хмелюк та ін. Однак потреба в розробці теоретичних і практичних аспектів цього питання в педагогіці та психології вищої школи, в уточненні поняття комунікативної компетенції залишається актуальною, що зумовлено постійним зростанням вимог до рівня підготовки фахівця.

Метою статті є визначення особливостей формування професійно-комунікативних якостей вчителя початкових класів, основних умов та прийомів розвитку успішної комунікативної компетенції у студентів педагогічних факультетів; опис структури комунікативної компетенції.

Компетентнісно зорієнтована педагогічна освіта спрямована на комплексне засвоєння студентами необхідних професійно-педагогічних знань і способів практичної діяльності, що забезпечують успішне функціонування в основних сферах їх професійної діяльності. Наявність у людини комунікативної компетенції розкриває перед нею широкий спектр можливостей для активної взаємодії з іншими людьми в різних сферах професійно-педагогічної діяльності. Компетентнісний підхід в освіті сприяє максимальному входженню студента-випускника в сферу професійної діяльності і розглядається як можливий варіант розв'язання проблеми, що виникла як результат протиріччя між необхідністю забезпечити якісну професійно-педагогічну освіту та неможливістю розв'язання цього завдання повною мірою традиційними засобами.

Поняття *комунікативна компетенція* запропонував американський лінгвіст Д. Хаймс (1972), який стверджував, що для мовленнєвого спілкування недостатньо знати тільки мовні знання і правила. Для цього необхідне також знання культурних та соціально важливих обставин. Учений розглядав комунікативну компетенцію як інтегративне утворення, що містить як лінгвістичні, так і соціокультурні компоненти. Одиницями *комунікативної компетенції* дослідник назвав одиниці мови і мовлення, які використовуються учасниками спілкування відповідно до змісту висловлювання в різних сферах і ситуаціях спілкування [1, с. 98].

У сучасних дослідженнях пропонуються різні визначення комунікативної компетенції: в одних – це рівень сформованості міжособистісного досвіду, необхідного індивіду, щоб у межах власних здібностей і соціального статусу успішно функціонувати в певному суспільстві (Т. Вольфовська); в інших – це спроможність людини здійснювати спілкування як складну багатокомпонентну динамічну цілісну мовленнєву діяльність, на характер якої можуть впливати різноманітні фактори (О. Петрашук); або як здатність координувати взаємодію окремих її компонентів задля забезпечення ефективності та результативності комунікації (В. Топалова).

Комунікативна компетенція є складним комплексним поняттям і знаходиться на стику низки наук: соціальної психології, лінгвістики й психолінгвістики. Аналіз наявних публікацій засвідчує, що поняття комунікативної компетенції однозначно й досить точно не визначено. Звідси безліч різних трактувань цієї категорії, а неоднозначність визначення призводить до висвітлення різних структурних компонентів.

Традиційно вважається, що компетенція – це норма освітньої підготовки студента, при цьому визначається роль ключових компетенцій, загальних для всіх професій і спеціальностей, універсальних у різних ситуаціях.

"Словник іншомовних слів" (2006) подає таке визначення слова *компетенція*: 1) коло повноважень, наданих законом, статутом або іншим актом конкретному органу або посадовій особі; 2) знання, досвід у тій чи тій області [2, с. 302].

Ф. Бацевич пояснює поняття комунікативної компетенції як "сукупність знань і умінь учасників міжкультурної комунікації, інтеракції в цілому, у спілкуванні в різноманітних умовах (ситуаціях) із різними комунікантами; набір комунікативних стратегій разом із володінням комунікативними правилами, постулатами, максимами і конвенціями спілкування" [3, с. 76].

У сучасній методичній науці під *комунікативною компетенцією* розуміють сукупність знань, умінь і навичок із мови. Поряд із терміном *компетенція* використовується термін *компетентність*. Компетентність, стосовно компетенції, виступає як інтегративне поняття, що характеризує людину як суб'єкт, який реалізує в практичній діяльності компетенції, якими він володіє.

Ці поняття диференціюють таким чином: *компетенція* – це комплекс знань, навичок, умінь, набутий у ході занять, який становить змістовний компонент навчання, *компетентність* – це властивості особистості, що визначають її здатність до виконання діяльності на основі сформованої компетенції [4, с. 142].

Е. Азімов й А. Щукін розглядають професійну компетенцію як здатність вчителя до успішної професійної діяльності. Ця компетенція передбачає наявність знань із дидактики, психології, мовознавства, психолінгвістики та інших наук, значимих для діяльності педагога, володіння професійними вміннями, а саме: конструктивними, організаційними, гносеологічними й комунікативними. Учені вважають, що професійна компетенція складається із чотирьох видів компетенцій:

– мовної компетенції – надає уявлення про систему мови та про вміння користуватися нею для розуміння мовлення інших людей, вираження власних думок в усній або письмовій формах;

– мовленнєвої та комунікативної компетенцій – забезпечують здатність користуватися мовою як засобом спілкування у різних його сферах та різних ситуаціях;

– методичної компетенції – можливість користуватися мовою в професійних цілях, навчати мови [1, с. 229-230].

О. Пометун зазначає, що професійна компетентність має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [5, с. 64].

У методичній літературі описано різні види компетенцій, які по-різному взаємодіють одна з одною. Провідною для сучасної методики викладання рідної мови є комунікативна компетенція, яка включає: лінгвістичну (мовну), мовленнєву (соціолінгвістичну), дискурсивну, стратегічну (компенсаторну), соціальну (прагматичну), соціокультурну, предметну, професійну компетенції. Комунікативна компетенція при навчанні рідної мови – це сукупність знань про систему мови та її одиниці, їх побудову і функціонуванні в мові, про способи формулювання думок рідною мовою і розуміння суджень інших, про національно-культурні особливості носіїв мови, про специфіку різних типів дискурсів; це здатність того, хто вивчає мову, її засобами здійснювати спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до поставлених комунікативних завдань, розуміти, інтерпретувати і породжувати зв'язні висловлювання. Отже, комунікативна компетенція – це здатність і реальна готовність до спілкування адекватно меті, напрямку і ситуації спілкування, готовність до мовної взаємодії і взаєморозуміння.

О. Бистрова виділяє такі складові комунікативної компетенції: знання про мовленнєвознавчі поняття і комунікативні вміння репродуктивного і продуктивного рівнів. Це вміння усвідомлено відбирати мовні засоби для здійснення спілкування відповідно до

мовної ситуації; адекватно розуміти усну й писемну мову та відтворювати її зміст у необхідному обсязі, створювати власні зв'язні висловлювання різної жанрово-стилістичної й типологічної належності. Учена наголошує, що формування комунікативних умінь "можливо лише на базі лінгвістичної і мовної компетенції". Комунікативна компетенція "передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та основами культури усного та писемного мовлення, базовими вміннями і навичками використання мови в життєво важливих для даного віку сферах і ситуаціях спілкування" [6, с. 39].

Своєрідним синтезом змістовного наповнення терміна *комунікативна компетенція* є визначення М. Львова: "*Комунікативна компетенція* – термін, що позначає знання мови (рідної та нерідної), її фонетики, лексики, граматики, стилістики, культури мови, володіння цими засобами мови та механізмами мови – говоріння, аудіювання, читання, письма – в межах соціальних, професійних, культурних потреб людини. *Комунікативна компетенція* – одна з найважливіших характеристик мовної особистості, яка набувається в результаті природної мовленнєвої діяльності і в результаті спеціального навчання" [7, с. 92-93].

Українські лінгводидакти І. Кочан та Н. Захлюпана вважають, що *комунікативні компетенції* – це здатність розуміти чужі і створювати власні висловлювання різних типів, стилів і жанрів мовлення, використовуючи вербальні і невербальні засоби, які передбачають опанування усним і писемним спілкуванням, оволодіння кількома мовами [8, с. 132].

Отже, теоретичну складову комунікативної компетенції утворюють комунікативно-значущі знання про систему мови, про мовленнєвознавчі поняття, про види мовленнєвої діяльності, про особливості функціонування одиниць мови в мовленні; практичну складову – мовні вміння в рецептивних (слухання і читання) та продуктивних (говоріння й письмо) видах мовленнєвої діяльності.

Уважаємо, що комунікативна компетенція належить до сфери професійного та особистісного розвитку, вона конкретизується на рівні кваліфікаційних характеристик, освітніх галузей і навчальних предметів для кожного рівня навчання; процес формування і розвитку комунікативної компетенції відбувається в контексті нових вимог до освітнього процесу, які висуває ринок праці; комунікативна компетенція може розглядатися як освітня компетенція, формування якої відноситься (може відноситися) до кожної навчальної дисципліни.

Безумовно, у вчительській діяльності виділяємо професійну компетентність (спрямованість на професійні знання) педагога, що є підвалиною професійної майстерності. Стосовно ж комунікативної компетенції педагога домінантним вважаємо комунікативну діяльність, комунікативні вміння, які тісно пов'язані з іншими важливими структурними компонентами професійно-педагогічної діяльності.

Вивчення наукових джерел, власна практика, продуктивні пошуки та їх осмислення є тим підґрунтям, яке спонукає до аналізу стану формування комунікативної компетенції, наявних і перспективних шляхів поліпшення цього процесу. Вважаємо, що власне опанування спеціалістом комунікативною компетенцією дозволить реалізувати одне із важливих завдань сучасної освіти: розвиток особистості і формування громадянина, здатного самостійно та вільно мислити і діяти.

Сучасна методика викладання української мови у своєму арсеналі має дослідження, що містять цілісну систему комунікативних умінь, які формуються при диференційованому і взаємопов'язаному навчанні усіма видами мовленнєвої діяльності. Адже якість професійної діяльності вчителя в навчальному процесі залежить від рівня володіння мистецтвом живого слова.

Слово вчителя – основне знаряддя його впливу на формування особистостей учнів і від того, наскільки успішно воно використовується, залежить характер (позитивний чи негативний) і ступінь цього впливу. Зміст висловлювань учителя, дібраних ним допоміжних і роздаткових дидактичних матеріалів, їх цілеспрямованість, мотивованість, інтелігентність сприяють усвідомленню учнями мовлення як важливого комунікативного засобу, формують у них свідомий підхід до його використання. Мовлення вчителя впливає на емоційний стан

учня, тому важливо оцінити на докомунікативному етапі як смисловий, так і формальний бік мовленнєвої взаємодії: тон, тембр, силу голосу, лексичне навантаження мовних одиниць.

Професор А. Капська визначає комунікативну культуру педагога як складний інтегративний феномен, структуру якого складають такі елементи:

- комунікативні якості, які характеризують наявність і розвиток здатності до спілкування;

- комунікативні здібності: володіння ініціативою у спілкуванні, здатність емоційно відгукуватись на стан партнерів по спілкуванню, здатність до самоактивізації та активізації партнера по спілкуванню;

- комунікативна компетентність (знання норм і правил спілкування);

- знання етичних стандартів соціально-педагогічної діяльності, естетичних і моральних цінностей, культурних традицій, вікових, інтелектуальних та інших характеристик клієнтів і дотримання цих стандартів та використання цих знань у процесі спілкування. У зв'язку з цим етичні стандарти, цінності, культурні традиції, вікові, інтелектуальні й інші характеристики клієнтів вимагають досконалого вивчення та оволодіння і є елементом комунікативної культури;

- уміння слухати. Слухання є не просто мовчанням, а активною діяльністю, що вимагає уваги. Передують йому бажання почути, інтерес до співрозмовника. Саме слухання і вслухання забезпечує зворотній зв'язок, інформує про сприйняття співрозмовника. Показниками цього елементу комунікативної культури можуть бути спрямованість і стійкість уваги, наявність візуального контакту, уміння використовувати елементи невербального спілкування, репліки і заохочення, тобто рівень концентрації на співрозмовникові;

- уміння говорити, інакше кажучи, мовленнєва культура [9].

Як зазначає Н. Волкова, характеристиками культури мовлення є правильність, змістовність, доречність, достатність, логічність, точність, ясність, стислість, простота та емоційна виразність, образність, барвистість, чистота, правильна вимова, вільне, невимушене оперування словами, уникнення вульгаризмів, провінціалізмів, архаїзмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів, наголошування на головних думках, фонетична виразність, інтонаційна розмаїтість, чітка дикція, відповідний темп мовлення, правильне використання логічних наголосів і пауз, взаємовідповідність між змістом і тональністю, між словами, жестами та мімікою [10].

Серед комунікативних умінь доцільно розмежовувати мовленнєво-мисленнєві дії, що забезпечують сприйняття, розуміння, інтерпретацію і перетворення інформації, та мовленнєво-мисленнєві дії, що забезпечують продукування інформації. Напрямок мовленнєво-мисленнєвих дій, здійснюваних у рецептивних видах мовленнєвої діяльності, від інформації до її адресату, у продуктивних видах – від автора до інформації.

Отже, під час навчання у вищому навчальному закладі майбутній учитель повинен отримати такі знання, якості і уміння, що, трансформуючись під впливом особистісних особливостей і досвіду спілкування у реальних ситуаціях взаємодії, складуть ту частину професійної компетентності і майстерності фахівця, яка може бути названа його комунікативною компетентністю. Постає необхідність окреслення педагогічних умов цього процесу.

Зауважимо, що у процесі формування комунікативної компетенції студентів слід орієнтуватися передусім на міжособистісне, міжгрупове вербальне спілкування – найефективніші види взаємодії людей (М. Корнев, А. Коваленко, В. Квінн та ін.). Саме міжособистісне спілкування є однією з форм задоволення комунікативних потреб людини, воно сприяє самовираженню особистості, повному взаєморозумінню співрозмовників і, нарешті, швидкому отриманню необхідної інформації.

Вирішення питання розвитку комунікативної компетенції у майбутніх учителів-початківців не може успішно здійснюватися поза сучасними досягненнями в предметній галузі знань в психолого-педагогічній теорії та практиці. Ефективність процесу формування

комунікативної компетенції зумовлена низкою психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх педагогів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх із її структурними елементами: створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування; удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок залучення студентів у процес активного обговорення конкретних ситуацій із практики педагогічної діяльності; залучення студентів до пошуку, відбору і формуванню банку навчальних ситуацій, які припускають вибір стилів спілкування у повсякденній професійно-педагогічній діяльності та екстремальних (конфліктних) ситуаціях; активізація самооцінки якості комунікативної діяльності через порівняльний аналіз зростання власних досягнень.

Тому умовою успішного формування комунікативної компетенції у студентів є застосування і використання у процесі навчання таких форм, методів і прийомів підготовки майбутніх педагогів, як психологічний тренінг, рольові тренінги, групові соціально-психологічні тренінги, практичні заняття з формування комунікативності та навичок професійного спілкування.

Ефективними засобами формування комунікативної компетентності, вважаємо, повинні також стати технології інтерактивного навчання та метод проектів. Проектна діяльність формує у студентів уміння і навички роботи у співпраці (колективне планування; взаємодія з будь-яким партнером; взаємодопомога у групі у вирішенні загальних завдань; ділове партнерське спілкування); освітнього менеджменту (проектування процесу; планування діяльності, часу, ресурсів; ухвалення рішень і прогнозування їх наслідків; аналіз власної діяльності); комунікативної діяльності (ведення діалогу, дискусії; постановка запитань; відстоювання власної точки зору, знаходження компромісу); презентаційної роботи (навички монологічного мовлення; уміння впевнено тримати себе під час виступу, відповідати на незаплановані питання).

Використовуючи метод проектів у підготовці майбутнього вчителя початкової школи, досягаємо професійно-особистісного розвитку кожного студента, і, що характерно, з появою інтересу до проектної діяльності – зростання інтересу до вивчення фахових дисциплін.

Метод проектів органічно поєднується із технологіями інтерактивного навчання, що дає майбутнім фахівцям оволодіти суттєвими компонентами співробітництва, а саме: позитивна взаємозалежність; особистісна взаємодія, що стимулює застосовувати кооперативне навчання; індивідуальна і групова підзвітність; навички міжособистісного спілкування у невеликих групах; обробка даних про роботу групи.

Завдяки використанню технологій інтерактивного навчання студенти отримують теоретичні знання: міжособистісного пізнання та міжособистісних стосунків; законів логіки й аргументації; професійного, у тому числі, мовного етикету; культури вербальної і невербальної взаємодії. Застосування методу проектів та технологій інтерактивного навчання на практичних та лабораторних заняттях сприяють формуванню таких комунікативних умінь студентів як уміння висловлювати свою думку, вступати в діалог, відповідати на незаплановані питання, виступати перед великою кількістю слухачів; працюючи в групі, улагоджувати конфлікти, допомагати один одному, встановлювати емоційні контакти; працювати у команді.

Аналіз наукової літератури дав змогу обґрунтувати комунікативну компетентність майбутнього вчителя початкових класів як цілісне відносно стійке особистісне утворення, що має складну структуру, важливими складовими якої виступають: мовний, мовленнєвий, соціокультурний компоненти, які забезпечують вмотивованість і цілеспрямованість, осмисленість і цілісність, ефективність і результативність дій щодо досягнення цілей комунікативної діяльності. Використання зазначених засобів дає можливість вдосконалити форми діяльності студентів, покращити результативність їх навчання та підготовку до майбутньої педагогічної діяльності, сприяти формуванню комунікативної компетентності. Названі підходи сприятимуть розвитку цілого ряду комунікативних компетенцій на основі

активної мовленнєвої діяльності студентів, використання ними різноманітних стратегій і тактик педагогічного мовлення.

Подальшого вивчення потребують особливості впровадження інноваційних технологій навчання в процес формування комунікативної компетенції майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бирик С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / Бирик С. П., Сюта Г. М. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків : Фоліо, 2006. – 623 с.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
4. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного : учебн. пособие для вузов / А. Н. Щукин. – М. : Высш. шк., 2003. – 332 с.
5. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : "К.І.С.", 2004. – 112 с.
6. Обучение русскому языку в школе : учеб. пособие для студентов педагогических вузов / Е. А. Быстрова, С. И. Львова, В. И. Капинос и др. ; под ред. Е. А. Быстровой. – М. : Дрофа, 2004. – 237 с.
7. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике преподавания русского языка : пособие для студентов педагогических вузов и колледжей / М. Р. Львов. – М. : Издательский центр "Академия"; Высшая школа, 1999. – 272 с.
8. Кочан І. М. Словник-довідник із методики викладання української мови / І. М. Кочан, Н. М. Захлюпана. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 306 с.
9. Капська А. Й. Педагогіка живого слова / А. Й. Капська. – К. : ІЗМН, 1997. – 140 с.
10. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: [навч. посіб.] / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2006. – 256 с.

Кравцова І. А.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых на суть понятий "коммуникативная компетенция" и "коммуникативная компетентность"; установлены механизмы взаимодействия между ними; усовершенствовано обозначение структуры и составляющих коммуникативной компетенции; теоретически обоснованы педагогические условия формирования коммуникативной компетенции у будущего учителя начальной школы в высшем учебном заведении, рассматриваются педагогические условия и приемы формирования коммуникативной компетенции студентов педагогических факультетов. Предлагаются способы создания коммуникативной ситуации в учебном процессе высшей школы, разработано технологию формирования коммуникативной компетенции в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин, этапами которой являются смысловой, теоретический, практически-деятельный, творческий.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, коммуникативная компетентность, коммуникативные умения, языковая личность, речевая деятельность, технологии интерактивного обучения.

Kravtsov I. A.

FEATURES OF FORMING COMMUNICATIVE THE COMPETENCE OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

The article analyzes the views of native and foreign scientists on the essence of concepts "communicative competence" and "communicative competency". The mechanisms of interaction between them; improved definition of the structure and components of communicative competence;

theoretical pedagogical conditions forming communicative the competence in future primary school teacher in higher education; considered pedagogical conditions and methods of forming communicative the competence of students of pedagogical faculties. We offer a means of creating communicative situation in the educational process of high school; set conditions that form the basis of the mechanism of management communication; The technology of forming communicative the competence of future teachers beginners in the study of psycho-pedagogical disciplines stages which are notional, theoretical, practical and creative-activity.

Key words: communicative competence, communicative competency, communication skills, language personality, speech activit, professional readiness, project method, interactive learning technology.

УДК 378.011.3-051:373.3

Красюк Л.В.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

У статті розглядається проблема формування культури педагогічного спілкування майбутніх учителів початкових класів у процесі позааудиторної роботи; виділені педагогічні умови та підібрані форми позааудиторної роботи, які впливають на формування культури педагогічного спілкування.

Ключові слова: майбутні вчителі початкових класів, позааудиторна робота, педагогічні умови, культура педагогічного спілкування.

Для кожної епохи розвитку людства характерна певна культура спілкування, що відповідає загальнолюдським цінностям. Саме тепер важливо закласти у нашому суспільстві засади повноцінної культури спілкування, яка сприяла б духовно творчому потенціалу українського народу, адже її характер помітно впливає на стан економічного, політичного та соціального розвитку країни, духовність громадян і їхню національну свідомість. Оновлення змісту, організаційних форм та методів виховання підростаючого покоління в умовах інтеграційних процесів вимагає переосмислення діючого підходу до розв'язання проблеми культурного становлення молоді в широкому розумінні та формування культури спілкування.

Проблема формування культури педагогічного спілкування є актуальною, оскільки саме від рівня розвитку комунікативних здібностей залежить становлення професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця. Вища освіта вимагає не тільки пояснення студентові фактів, явищ, процесів, розуміння та інтерпретацію отриманої інформації, а насамперед – вміння на практиці використовувати здобуті знання, тобто орієнтація робиться не на процес навчання, а на результат освітнього процесу – готовність випускника до подальшої професійно-комунікативної діяльності. Така підготовка потребує пошуку найбільш досконалих методичних шляхів організації навчально-виховного процесу [1].

Аналіз проблеми формування культури педагогічного спілкування майбутніх учителів засвідчив значний інтерес до неї з боку сучасних науковців. Так, вивченню психолого-педагогічних основ культури педагогічного спілкування та теоретико-методологічних засад її формування присвячені роботи Г.Балла, Л.Барановської, С.Братченка, В.Грехньова, І.Зязюна, К.Левітана, Л.Петровської, М.Рибакової, Г.Риданової, С.Рябченко, І.Синиці, А.Співаковської, І.Годорової, І.Чернокозова та ін. Сутність, структура та функції професійно-педагогічного спілкування досліджувалися О.Бодальовим, В.Кан-Каліком, Г.Ковальовим, Я.Коломінським, О.Леонтьєвим, А.Марковою, О.Мудриком та ін. Стили